

Sygn. akt IV CSK 366/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 2 lutego 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

SSN Maria Grzelka

w sprawie z powództwa P. K. i A. K.
przeciwko Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski SA w W.
o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 2 lutego 2007 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 7 lipca 2006 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 7 lipca 2006 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powodów P. K. i A. K. od wyroku Sądu Okręgowego w E. z dnia 31 stycznia 2006 r. zapadłego w sprawie przeciwko Powszechnej Kasie Oszczędności Bankowi Polskiemu S.A. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

W rozpoznawanej sprawie dnia 16 grudnia 1999 r. pomiędzy pozwanym Bankiem a E. i M. K. jako kredytobiorcami została zawarta umowa kredytowa na kwotę 400.000 zł. Kredyt miał zostać spłacony jednorazowo w dniu 9 stycznia 2001 r. Spłatę kredytu zabezpieczono m.in. wekslem in blanco poręczonym przez powodów. Powodowie poddali się też egzekucji świadczeń pieniężnych do kwoty 678.400 zł. Następnie, w dniu 31 sierpnia 2000 r. pomiędzy tymi samymi stronami została zawarta kolejna umowa kredytu na kwotę 363.000 zł, która miała zostać spłacona jednorazowo w dniu 30 sierpnia 2002 r. Wobec niespełnienia świadczeń przez kredytobiorców zostały wystawione bankowe tytuły egzekucyjne, którym postanowieniami Sądu Rejonowego w N. zostały nadane tytuły wykonalności (odpowiednio dnia 28 lutego 2003 r. i dnia 31 grudnia 2002 r.). Na podstawie tych tytułów wykonawczych została wszczęta egzekucja m.in. w stosunku do powodów, którzy wnieśli o pozbawienie tytułów wykonawczych wykonalności wskazując na przedawnienie zobowiązań stanowiących podstawę do wystawienia bankowych tytułów egzekucyjnych.

Sąd pierwszej instancji dokonał oceny powództwa na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. i uznał je za bezzasadne. Roszczenia pozwanego Banku nie uległy przedawnieniu. Powodowie byli poręczycielami weksli in blanco, które mogły zostać wypełnione przez Bank najwcześniej po powstaniu stanu wymagalności roszczeń wynikających z umów kredytowych. Zatem bieg przedawnienia w stosunku do powodów mógł się rozpocząć najwcześniej w dniach 9 stycznia 2001 r. oraz 30 sierpnia 2002 r. Złożenie wniosków o nadanie klauzul wykonalności wystawionym bankowym tytułom egzekucyjnym w dniach 24 stycznia 2003 r. i 11 grudnia 2002 r. przerwało bieg przedawnienia zgodnie z art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c. Ponadto Sąd stwierdził, że podnoszony przez powodów zarzut niepodpisania postanowień o nadaniu wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym mógł stanowić jedynie podstawę zaskarżenia tych orzeczeń w drodze zażalenia.

Oddalając apelację powodów od wyroku Sądu pierwszej instancji Sąd Apelacyjny wskazał, że ocena dowodów została dokonana prawidłowo. Trafnie Sąd Okręgowy przyjął, że na dostarczonych powodom odpisach postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności nie muszą znajdować się podpisy zarówno pod postanowieniem sądu, jak i pod jego uzasadnieniem. Na oryginałach postanowień znajdują się podpisy sędziów orzekających zarówno pod sentencjami, jak i uzasadnieniami tych postanowień. Inną jest rzeczą, że podpisy pod tymi postanowieniami są wręcz identyczne, mimo że sprawy były rozstrzygane przez dwóch różnych sędziów.

Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko, że dochodzone przez bank roszczenia nie uległy przedawnieniu. Co do powstania zobowiązania wekslowego stwierdził, że prawidłowo Sąd pierwszej instancji nie prowadził z urzędu postępowania dowodowego dla ustalenia tego faktu, gdyż powodowie nie sformułowali stosownego wniosku, a brak było podstaw do zastosowania art. 232 k.p.c. Ponadto za przyjętym stanowiskiem przemawia treść art. 843 § 3 k.p.c.

Skarga kasacyjna powodów została oparta na podstawie naruszenia przepisów postępowania (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Skarżący wskazują naruszenie art. 328 § 2 k.p.c., art. 378 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. przez nierozważenie zarzutów apelacji dotyczących dowodów z akt spraw, w których nadano klauzulę wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym oraz zarzutów co do nieistnienia ich zobowiązań wekslowych oraz naruszenie art. 5 k.p.c., art. 232 i 233 k.p.c. w wyniku nieudzielenia powodom działającym w sprawie bez fachowego pełnomocnika niezbędnych pouczeń co do treści art. 843 § 3 k.p.c. oraz art. 6 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Poza zakresem rozważań Sądu Najwyższego muszą pozostać zarzuty naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 233 k.p.c. Zgodnie z treścią art. 398³ § 3 k.p.c. podstawy skargi kasacyjnej nie mogą stanowić zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów.

Rozważyć natomiast w pierwszym rzędzie należy zarzut naruszenia art. 5 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c. Zgodnie z treścią pierwszego z nich w razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania działającym bez

adwokata lub radcy prawnego niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych. Ocena istnienia potrzeby, i to uzasadnionej, udzielenia stronie działającej bez profesjonalnego pełnomocnika niezbędnych pouczeń, pozostawiona została sądowi, przed którym toczy się postępowanie. Chodzi przy tym zarówno o sąd pierwszej, jak i drugiej instancji. Skorzystanie (lub nieskorzystanie) z możliwości wynikającej z art.5 k.p.c. podlega przy tym ocenie w toku instancji, a także ocenie Sądu Najwyższego. Już w wyroku z dnia 26 lipca 2001 r., IV CKN 93/01 (publ. w systemie Lex Polonica) Sąd Najwyższy zaprezentował stanowisko, że naruszenie art.5 k.p.c. przez sąd pierwszej instancji może być podstawą uwzględnienia kasacji w ramach zarzutu naruszenia przez sąd drugiej instancji przepisów art. 385 k.p.c. w związku z art. 5 k.p.c. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że w sprawach wymagających prowadzenia skomplikowanych dowodów sąd powinien udzielić stronie działającej bez fachowego pełnomocnika stosownych pouczeń.

W rozpoznawanej sprawie powodowie działający bez adwokata i radcy prawnego nie zostali pouczeni ani przez sąd pierwszej ani drugiej instancji o konieczności podjęcia określonych czynności procesowych. W ścisłym związku z tym zaniechaniem pozostaje także kwestia naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 232 k.p.c. Przepis ten nakłada na strony obowiązek wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne (zdanie pierwsze). Stanowi zatem ustawowy wyraz obowiązywania w polskim procesie cywilnym zasady kontrydiktoryjności jako jednej z zasad o charakterze podstawowym. To przede wszystkim strony są „gospodarzami” procesu, a sąd dokonuje jedynie oceny przedstawionych mu dowodów. Jednak wskazana zasada nie ma charakteru absolutnego. W zdaniu drugim art. 232 k.p.c. pozostawiona została sądowi możliwość dopuszczenia dowodów niewskazanych przez stronę. Także na gruncie analizowanego przepisu wybór co do skorzystania bądź nieskorzystania z ustawowej możliwości pozostawiona została sądowi orzekającemu, ale, podobnie jak wskazywano w odniesieniu do art. 5 k.p.c., wybór ten podlega ocenie w toku instancji, jak również w postępowaniu kasacyjnym. Ocena ta jest przeprowadzana z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy, w tym stopnia niezaradności stron, a także rodzaju dowodu, którego strona nie przedstawiła.

W rozpoznawanej sprawie istotne znaczenie miała okoliczność istnienia zobowiązania wekslowego po stronie powodów. W sposób nieudolny, ale w istocie kwestionowali oni to zobowiązanie. Sądy orzekające zaś ograniczyły się do rozważenia jedynie zarzutu przedawnienia oraz zarzutów dotyczących nieprawidłowości w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bankowych tytułom egzekucyjnym. Tego rodzaju działanie trzeba ocenić jako naruszające zarówno art. 5 k.p.c., jak i - a może przede wszystkim - art. 232 k.p.c. Orzekanie w sprawie, w której istotne znaczenie ma okoliczność istnienia zobowiązania wekslowego wymaga ustalenia, czy weksel in blanco został wypełniony przez stronę pozwaną. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy jest to tym ważniejsze, że sama strona pozwana w odpowiedzi na apelację powodów przyznała występowanie sytuacji, kiedy to bank wystawia bankowy tytuł egzekucyjny przed wypełnieniem weksla in blanco, czyli przed powstaniem zobowiązania poręczyciela wekslowego.

W rozpoznawanej sprawie wystąpiła także okoliczność, której nie sposób zignorować, a mianowicie problem podpisów pod sentencjami postanowień nadających klauzule wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym. Sąd drugiej instancji stwierdził przecieź, że „...podpisy pod tymi dokumentami są bardzo podobne (wręcz identyczne), mimo że jak wynika z sentencji tych orzeczeń postanowienia zostały wydane przez dwóch różnych sędziów. Uszło uwagi Sądu Apelacyjnego, że podpisanie orzeczenia przez sędziego, który nie orzekał w sprawie powoduje nieistnienie samego rozstrzygnięcia.

Powyższe wywody prowadzą do konkluzji, że zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty powodów oparte są na usprawiedliwionych podstawach. W związku z tym Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji kierując się treścią art. 398¹⁴ k.p.c.